

‘We hebben de jeugdhulp kleiner, beter en leuker gemaakt’

Het Jeugd Expertise Punt – kortweg JEP – Veendam is een samenwerkingsverband waarin onderwijs, jeugdhulp, het medische en sociale domein elkaar vinden. De eigenzinnige aanpak van JEP heeft geleid tot het verdwijnen van wachtlijsten, een verlaging van de kosten en een vermindering van crisissituaties. Een gesprek met twee betrokkenen: Lisse Wesselink, orthopedagoog bij Team050 en Maarten Wetterauw, directeur algemene zaken bij Molendrift.

Sinds gemeenten vanaf 2015 verantwoordelijk zijn voor jeugdhulp, hebben de problemen zich in veel gemeenten opgestapeld. Er is sprake van een wildgroei van aanbieders, lange wachtlijsten en oplopende financiële tekorten. Een op de zeven Nederlandse kinderen en jongeren maakt jaarlijks gebruik van jeugdhulp, wat de houdbaarheid en continuïteit van het stelsel sterk onder druk zet. In Veendam is voor een aanpak gekozen om het tij te keren. De gemeente besloot alle ambulante jeugdhulp te beleggen bij het Jeugd Expertise Punt (JEP) Veendam, een samenwerkingsverband van zes organisaties voor jeugdhulp.¹ Een van de opvallendste elementen van de aanpak van JEP is dat de specialisten ‘naar de voorkant’ zijn gehaald; op iedere school, in iedere kinderopvang en in iedere huisartsenpraktijk in de gemeente is één dag(deel) per week een orthopedagoog of psycholoog aan het werk. Lisse Wesselink en Maarten Wetterauw werken beiden voor een JEP-partner: Lisse voor Team050, met name gericht op ambulante begeleiding en Maarten voor Molendrift, met de focus op behandeling.

Wat was de aanleiding om de jeugdhulp in Veendam anders in te richten en hoe hebben jullie de gemeente daarin mee gekregen?

Maarten: “Zoals in zoveel gemeenten stond ook hier in het noorden de jeugdhulp onder druk. In Veendam en omstreken waren er 220 aanbieders van jeugdhulp. Dat was de aanleiding voor wethouder

Ans Grimbergen om het anders te willen doen. We zijn met een aantal partijen bij elkaar gaan zitten om te bespreken hoe we het beter kunnen inrichten. Dat heeft behoorlijk wat voeten in aarde gehad, maar uiteindelijk is de aanpak ontstaan zoals JEP die nu in praktijk brengt.

JEP is niet alleen verantwoordelijk voor de ambulante jeugdhulp, maar ook voor het budget. De zes deelnemende partijen in JEP zijn dus risicodragend. Niet iedereen wilde dat. De zes werken nauw samen met acht andere jeugdhulp aanbieders, die niet risicodragend zijn, maar zich wel conformeren aan de JEP-werkwijze. In 2023 is JEP van start gegaan. In het begin hadden we wat aanloopproblemen, maar de wethouder is ons altijd blijven verdedigen. Die volhardende visie vanuit de gemeente is voor ons erg belangrijk geweest.”

‘Eerder is kleiner’ is een van de principes van de werkwijze van JEP, waarmee wordt bedoeld dat hoogopgeleide professionals eerder betrokken raken.

Maarten: “We hebben een uitgebreide data-analyse gedaan voordat we begonnen en daaruit bleek dat wachten op passende hulp de problemen vaak alleen maar groter maakt. Veel kinderen en jongeren zaten drie, vier jaar in de zorg, waarbij ze allerlei soorten hulp kregen en van de ene aanbieder naar de andere gingen. Dat werkte niet, en zorgde tegelijkertijd voor financiële stress bij de

Lisse Wesselink, orthopedagoog bij Team050 in Groningen. Team050 biedt ambulante begeleiding aan kinderen en jongeren, thuis, op school of op een andere plek.

Maarten Weterauw, directeur algemene zaken bij Molendrift, een specialistische zorgorganisatie in Groningen die hulp biedt aan kinderen, jongeren en volwassenen die vastlopen in het dagelijks leven.

gemeente. Die stress wilden we eruit halen. Dus hebben we gezegd: we zetten die hoogopgeleide professional aan de voorkant en maken de toegang tot die professional heel laagdrempelig. De problemen zijn dan vaak nog klein en ouders durven zelf met tips aan de slag te gaan.”

Lisse: “Als orthopedagoog werk ik een dag per week op een basisschool en een dag in een huisartsenpraktijk. Ouders kunnen mij gewoon benaderen als ze ergens mee zitten en dan gaan we meteen aan de slag. We werken dus niet meer met verwijzers of wachtlijsten.”

Maarten: “Normaal gesproken komen cliënten eerst bij een loket, maar nu meteen bij een gedragswetenschapper zoals Lisse. Inmiddels weten we dat Lisse en haar collega’s zo’n zestig procent van de hulpvragen in gemiddeld vier gesprekken kunnen afhandelen, zonder dat verdere hulp nodig is.”

Lisse: “Laatst kwam er een moeder overstuur bij me binnen omdat haar zoontje die ochtend thuis helemaal door het lint was gegaan. Het helpt vaak al enorm als ouders hun verhaal bij me kwijt kunnen. Ik probeer als het even kan te normaliseren, bijvoorbeeld door te zeggen dat een driftbui er soms gewoon bij hoort. En dan geef ik wat praktische tips. Als het echt nodig is, gaan we natuurlijk wel wat opstarten. Maar juist omdat je er zo vroeg bij bent, kun je in veel gevallen aan preventie doen. Daarom hebben wij geen wachtlijsten; we kunnen veel vragen klein houden. Als dat niet voldoende is,

kan ik zelf bijvoorbeeld ook kortdurende behandeling bieden. Bij ingewikkelder vragen verwijz ik heel gericht door naar bij JEP aangesloten aanbieders, die het ook weer wachttijdvrij oppakken.”

De verklarende analyse speelt een belangrijke rol bij de JEP-aanpak. Hoe werkt dat?

Lisse: “Het is cruciaal om goed te snappen wat er speelt, niet alleen bij het kind maar ook in het gezin. In de verklarende analyse beschrijf je wat er aan de hand is en benoem je de interventies die je gaat inzetten, het is dus een beschrijvende vorm van diagnostiek. Dat doe je samen met kinderen, ouders en anderen die een rol spelen. Pas als je het met elkaar eens bent over de aanpak en iedereen gemotiveerd is, kun je resultaten boeken. En blijkt de hulp na een tijdje niet voldoende aan te slaan, dan sturen we ouders niet door naar een andere aanbieder, maar gaan we samen terug naar de verklarende analyse. Juist in het begin vertragen we het proces bewust om die analyse zo goed mogelijk op papier te krijgen.”

Maarten: “Het is dus eigenlijk versnellen én vertragen. Er is geen wachtlijst meer, dus je bent snel aan de beurt. Maar we zijn wel zorgvuldig bij het opstellen van de verklarende analyse. Want je moet het met elkaar eens worden over waar je naartoe wilt, het moet echt een gedeeld document zijn. Met resultaat, want de hulp is veel vaker in één keer goed.”

> Hoe zijn de vergoedingen geregeld, bijvoorbeeld met de scholen?

Maarten: "We brengen ook veel kennis bij de schoolteams. Normaal gesproken ontstaat er discussie over wie er moet betalen als je wilt opschalen. Zijn dat de scholen, is dat de gemeente? Die discussie kennen we niet. Jeugdhulp die vroeger alleen poliklinisch werd geboden, bieden wij nu bij mensen thuis, op school en bij huisartsen. Dus Lisse zit er ook gewoon voor de leerkrachten."

Lisse: "Laatst viel me op dat er meer ouders met vragen kwamen over driftbuien bij kleuters. Na overleg met de intern begeleider hebben we besloten om binnenkort een voorlichtingsavond te organiseren voor ouders, waar we tips en adviezen kunnen geven. Dat vind ik zo tof aan mijn rol: ik kan zelf bepalen wat nodig is. Inmiddels heb ik een goede band opgebouwd met de leerkrachten, intern begeleiders, schoolmaatschappelijk werk en de directeur. Dat maakt dat ze echt open staan voor tips en adviezen."

Maarten: "Dat was in het begin best even wennen voor de schoolmaatschappelijk werkers en andere professionals op de scholen. Zij dachten: wat komen die gedragswetenschappers hier nu doen?! Als je uitlegt dat het geen concurrenten zijn, maar dat ze komen helpen en specialistische kennis toevoegen, dan gaan schoolteams die aanwezigheid van de orthopedagoog al snel als een cadeautje zien."

JEP Veendam draait sinds 1 april 2023. Wat zijn de belangrijkste resultaten?

Maarten: "De wachtlijsten zijn verdwenen. We zitten tien procent onder het kostenniveau van 2021. Er is bijna geen schooluitval meer en we kunnen steeds meer uithuisplaatsingen voorkomen. Niet onbelangrijk is dat de professionals meer plezier hebben in hun werk en dat er veel positieve media-aandacht is voor Veendam. Dat is wel eens anders geweest, want Veendam stond lange tijd op de tweede plek van gemeenten waar het vaakst gebruik werd gemaakt van jeugdhulp. Nu we de jeugdhulp met relatief weinig partijen hebben georganiseerd, weten we elkaar als professionals ook veel makkelijker te vinden. Dat werkt erg prettig."

JEP Veendam werkt samen met Team Jeugd. JEP is er voor de ambulante jeugdhulp terwijl Team Jeugd om de hoek komt kijken als er meer nodig is, bijvoorbeeld dagbehandeling of pleegzorg. Hoe is die samenwerking?

Lisse: "Heel fijn, want de lijnen zijn kort. Soms begint iets ogenschijnlijk klein – een leerling die niet lekker in zijn vel zit bijvoorbeeld – maar dan blijkt er veel meer achter te zitten,

denk aan een onveilige thuissituatie. Dan pak ik het samen op met Team Jeugd en trek ik op met de casemanager. Ik heb die rol zelf niet, maar houd wel de vinger aan de pols en check of we nog steeds met elkaar achter de verklarende analyse staan. Dus ik blijf betrokken."

Maarten: "En juist dat is nu zo bijzonder. Ouders worden niet elke keer doorverwezen, waardoor ze steeds weer opnieuw hun verhaal moeten vertellen. Lisse blijft hun aanspreekpunt."

Jullie boeken klinkende resultaten en hebben al verschillende prijzen gewonnen voor de manier waarop de jeugdhulp in Veendam is ingericht. Hoe kijken andere gemeenten naar jullie?

Maarten: "Er is veel belangstelling. We organiseren webinars voor andere gemeenten, of ze komen bij ons op bezoek. Maar mensen zeggen dan toch ook vaak: Mooi hoe jullie het geregeld hebben, maar bij ons werkt het toch anders. Steeds vaker bieden we dan aan om mee te denken. Zelf staan we ook niet stil en denken we na over hoe we het model kunnen doorontwikkelen. Ik zou het bijvoorbeeld mooi vinden ook de volwassen-ggz te betrekken. Daar zijn de wachttijden nog enorm, dus ook daar zou ik graag aan de slag willen met wachttijdvrij werken."

Lisse: "Ik vind het sowieso heel leuk om over JEP te vertellen en anderen te inspireren. Juist omdat we zelf iedere dag merken hoe goed het werkt."

Hebben jullie nog tips voor orthopedagogen?

Lisse: "Natuurlijk hebben wij geluk met een gemeente die visie heeft en die echt durft te veranderen. Maar dan nog loop je soms tegen het systeem aan en heb je te maken met protocollen en financiële grenzen. Ik zou iedereen willen meegeven: durf af en toe buiten de lijntjes te kleuren. Wees creatief in het bedenken van oplossingen en inspireer elkaar. Samen kun je ervoor zorgen dat de jeugdhulp kleiner, beter en leuker wordt – net als hier in Veendam."

Maarten: "Je kunt alleen succesvol zijn als gemeente en jeugdhulpaanbieders elkaar kennen en vertrouwen. Is dat vertrouwen er niet, dan moet je daar eerst aan werken."

tekst: Raymond Krul

foto: Marleen Annema

¹ Barkema & De Haan, Coöperatie Dichtbij, KOEN, Leger des Heils, Molendrift en Team050.